

Жукова О.А., старший викладач кафедри
бізнесу і права

Вінницький соціально-економічний інститут
університету «Україна»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8751-5071>

Літвінюк А.В., бакалавр спеціальності
«Фінанси, банківська справа та
страхування»

Вінницький соціально-економічний інститут
університету «Україна»

DOI: <https://doi.org/10.58521/2521-1390-2023-25-7>

ЩОДО НАПРЯМКІВ ОПТИМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СТАНУ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

REGARDING THE DIRECTIONS OF OPTIMIZING THE FINANCIAL STATE OF THE BANKING INSTITUTION

Анотація: В статті зазначено, що ключовою характеристикою діяльності банківської установи є його фінансовий стан, який потребує постійного аналізу, планування та прийняття стратегічних рішень. Проаналізовано динаміку фінансового стану по системі банків України за економічними нормативами регулювання діяльності банків в Україні. Розглянуто напрями діяльності, що впливають на фінансовий стан банку і потребують оптимізації. Також зроблено висновки щодо впливу фінансового стану банків на стабільність та розвиток економіки країни.

Ключові слова: банківська установа, фінансовий стан банку, фінансова стабільність, оптимізація фінансового стану банку, банківська система.

Abstract: The article states that the key characteristic of a banking institution's activity is its financial condition, which requires constant analysis, planning and strategic decision-making. The dynamics of the financial state of the banking system of Ukraine were analyzed according to the economic regulations for the regulation of banking activities in Ukraine. Areas of activity that affect the bank's financial condition and require optimization are considered. Conclusions were also made regarding the influence of the financial condition of banks on the stability and development of the country's economy.

Key words: banking institution, financial state of the bank, financial stability, optimization of the financial state of the bank, banking system.

Постановка проблеми. Важливим елементом забезпечення ефективного здійснення відтворювальних процесів в економіці країни є банківські установи. Одним з пріоритетних завдань для вітчизняних банків є забезпечення їхнього

розвитку і стабільного функціонування. Діяльність банків відбувається за умов постійно змінюваних загальноекономічних та соціально-політичних проблем, також, ситуація ускладнюється наслідками пандемії Covid-19 та військовими діями агресора на території нашої країни. За таких умов діяльність банків не може зводитись до простого реагування на зміни, а вимагає розробки заходів щодо оптимізації фінансового стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем та розробкою напрямків покращення фінансового стану банківських установ займалися як вітчизняні так і зарубіжні вчені, а саме: Афанасенко М., Батковський В., Бутинець Ф., Данік Н., Коваленко В., Кузьменко Є., Матвієнко П., Мороз А., Парасій-Вергуненко І., Примостка Л., Раєвська Т., Семенов С., Суворов А., Філіппов В., Шелудько Н., Шеремет А. Швед В., Чорна Л. та інші.

Метою даного дослідження є узагальнення теоретичних знань щодо напрямів оптимізації фінансового стану банківських установ для формування надійного та стабільного банківського сектору.

Об'єктом дослідження виступає діяльність банківських установ і зокрема, фінансовий стан. Предметом дослідження є пошук шляхів оптимізації фінансового стану банківських установ.

Методологічною основою дослідження є метод наукових абстракцій при обґрунтуванні теоретичних основ фінансового стану банку; метод логічного узагальнення при обґрунтуванні впливу середовища, на його зміни; економіко-математичні методи та інші методи наукових досліджень.

Виклад основного матеріалу. Банківська система України є провідним сектором економіки та фінансового ринку, на який припадає понад 90% фінансових послуг в Україні. Ключову роль у цьому відіграє акумулювання коштів, необхідних для структурної перебудови економіки та соціально-економічного розвитку. Фінансова криза в Україні актуалізує питання реформування банківського сектору та свідчить про нагальну потребу у вдосконаленні регулювання банківської діяльності відповідно до міжнародних стандартів, підвищенні ефективності регулювання та зміні методів захисту від ризиків.[1, с.3]

Ключовою характеристикою підприємницької діяльності, у тому числі у банківській сфері є фінансовий стан. Достовірний й своєчасний аналіз фінансового стану банку є запорукою прийняття ефективних управлінських рішень учасників економічних відносин, спрямованих на зниження витрат, зростання прибутку та ринкової вартості бізнесу в цілому [2, с.219].

Фінансовий стан банківської установи відображає її фінансову ситуацію та здатність виконувати свої функції та зобов'язання. Він описує фінансові показники, які характеризують активи, пасиви, капітал та результати діяльності банку.

Аналіз фінансового стану банківської установи допомагає оцінити її стійкість, ризики, прибутковість та загальну фінансову привабливість для інвесторів та клієнтів. Дослідження методик аналізу банківської діяльності свідчить, що на сьогодні єдина система показників, які в узагальнюючому вигляді характеризують їх фінансовий

стан, остаточно ще не склалася. Кожний банк використовує свої самостійно розроблені методики, що включають різні показники, які часто суттєво різняться.

З метою регулювання та контролю діяльності комерційних банків Національний банк України встановив економічні нормативи, що є обов'язковими до виконання всіма банками. Проаналізуємо динаміку фінансового стану по системі банків України за економічними нормативами регулювання діяльності банків в Україні (табл.1)

Таблиця 1

Динаміка економічних нормативів по системі банків України
за 2020-2022 р.р.

№		Норматив	2020	2021	2022
1	H1	Регулятивний капітал (млн грн)	182 283,6	211 742,3	211 091,1
2	H2	Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (не менше 10 %)	21,98	18,01	19,68
3	H3	Норматив достатності основного капіталу (не менше 7%)	15,67	11,99	13,12
4	H6	Норматив короткострокової ліквідності (не менше 60 %)	86,82	89,13	-
5	H7	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (не більше 25 %)	19,14	18,60	17,80
6	H8	Норматив великих кредитних ризиків (не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу)	87,39	72,35	86,33
7	H9	Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (не більше 25 %)	4,10	3,71	2,81
8	H11	Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (не більше 15 %)	0,0002	0,0005	0,0000
9	H12	Норматив загальної суми інвестування (не більше 60 %)	0,10	0,17	0,02

Джерело: складено авторами на основі [4]

Як видно з табл. 1, ліквідність банківської системи загалом залишалася високою від початку повномасштабної війни, а за окремими показниками навіть перевищила показники 2021 року. Крім збереження довіри вкладників до банків, цьому сприяють регулярні та значні надходження державних виплат на банківські рахунки населення. Ключовим джерелом додаткової ліквідності у системі є державні видатки, зокрема виплати військовослужбовцям. Міжнародна допомога та емісійні кошти, що надані НБУ до бюджету, еквівалентні більш як половині видатків державного бюджету в 2022 році. Тож банки наповнювалися новими ресурсами з-поза

вітчизняної приватної фінансової системи. Значні, регулярні та тривалі припливи додаткових коштів у банківську систему суттєво відрізняють поточну кризу від попередніх. Однак приплив нових коштів до сектору нерівномірний: основні обсяги осідають на поточних рахунках у державних банках.

Оптимізація фінансового стану банківських установ є дуже важливою для їх стабільності і успішної діяльності. Важливими сферами, пов'язаних з необхідністю оптимізації фінансового стану банківських установ є забезпечення ліквідності, ефективне управління ризиками, ефективне управління активами і пасивами, зменшення витрат та підвищення ефективності, розвиток нових джерел доходів, вдосконалення систем управління резервами та капіталом, встановлення ефективних систем контролю та внутрішнього аудиту (табл.2).

Оптимізація фінансового стану допомагає банкам:

Шляхом ефективного управління ризиками, банки можуть зменшити можливість фінансових втрат, забезпечуючи належну оцінку ризиків та впровадження відповідних стратегій ризикового управління.

Оптимізація фінансового стану дозволяє банкам ефективніше використовувати свої ресурси, такі як капітал, активи та робоча сила. Це може включати зменшення зайвих витрат, оптимізацію процесів та покращення продуктивності.

Оптимізація фінансового стану допомагає банкам зберігати достатній рівень капіталу, забезпечуючи їх здатність витримувати негативні збитки, виконувати регуляторні вимоги та забезпечувати надійність своїх послуг для клієнтів.

Шляхом оптимізації фінансового стану, банки можуть покращити свою конкурентоспроможність та привернути нових клієнтів. Це може включати запровадження нових продуктів і послуг, підвищення якості обслуговування та встановлення конкурентоспроможних процентних ставок.

Таблиця 2

Напрями та вплив оптимізаційних заходів на фінансовий стан банку

Напрямок оптимізації	Вплив оптимізаційних заходів
Забезпечення ліквідності	Банки мають мати достатню кількість грошей та легко конвертованих активів для забезпечення своєї ліквідності. Це важливо для здатності банку виплатити клієнтам гроші при запиті та виконанні своїх фінансових зобов'язань.
Ефективне управління ризиками	Банки повинні активно управляти ризиками, пов'язаними з їх діяльністю. Це включає кредитний ризик, процентний ризик, ризик ліквідності, ринковий ризик та інші. Банківські установи повинні ретельно аналізувати та контролювати ці ризики, щоб знизити можливі втрати та несприятливі наслідки.
Ефективне управління активами і пасивами	Банки повинні збалансовувати свої активи і пасиви, щоб забезпечити стабільність та рентабельність. Це означає, що банківські установи повинні ретельно планувати і керувати своїми активами (такими як кредити, інвестиції) та пасивами (такими як депозити, зобов'язання перед кредиторами).

Зменшення витрат та підвищення ефективності	Банки мають постійно шукати можливості для зниження витрат та підвищення ефективності своєї діяльності. Впровадження технологій для автоматизації процесів, цифровизації банківських послуг та зменшення витрат на операційну діяльність. Наприклад, використання інтернет-банкінгу, мобільних додатків та електронних платіжних систем може сприяти зниженню витрат на обслуговування клієнтів і операційні процеси.
Розвиток нових джерел доходів	Банки повинні активно шукати нові джерела доходів, щоб збільшити свою прибутковість. Це може включати розширення географічного присутності, розширення продуктової лінійки, надання додаткових послуг або залучення нових клієнтських сегментів.
Вдосконалення систем управління резервами та капіталом	Банки мають правильно оцінювати свої резерви та капітал для забезпечення фінансової стійкості і виконання регуляторних вимог. Це означає, що банки повинні мати достатній рівень капіталу для покриття можливих втрат та виконання капітальних вимог регуляторів.
Встановлення ефективних систем контролю та внутрішнього аудиту	Банки повинні мати механізми контролю та внутрішнього аудиту, щоб виявляти та мінімізувати можливі шахрайства, помилки та ризики. Це допомагає забезпечити високий рівень внутрішнього контролю та довіру в систему.

Сучасні вимоги ринкової економіки банківських установ України об'єднані однією метою – підвищення ефективності управління банком де важлива роль відведена оцінка фінансового стану банківської організації та оптимізації його.

В умовах нестабільного середовища вирішальними є дослідження та впровадження саме таких заходів, які б послужили досягненню мінімізації ризиків банківської установи загалом[5, с.136]:

- банківським установам потрібно зменшувати збиткові або малоприбуткові операції;
- покращувати заходи щодо зростання груп активів, що приносять саме відсотковий прибуток;
- повна зміна на загальному рівні відсоткової ставки по всіх активних операціях банку;
- диверсифікація позик (зменшення ризиків);
- уведення певного ліміту на послуги надання позик;
- раціональне резервування;
- обов'язковий нагляд банком за ситуацією навколо справи позичальника протягом повного терміну користування позикою;
- автоматичне регулювання політики управління ліквідністю та прибутковістю при вирішенні конфліктів цілей.

В цілому, оптимізація фінансового стану банківських установ вимагає постійного аналізу, планування та прийняття стратегічних рішень.

Висновки. Отже, банківська система України є важливою сферою розвитку країни і має перспективи щодо підвищення ефективності її функціонування. В умовах російської агресії банківський сектор залишається прибутковим. Більшість банків все ще має запас капіталу понад мінімальні вимоги, але умови роботи фінансових установ залишаються складними і потребують оптимізації.

Список використаних джерел:

1. Данік Н., Татко А. Удосконалення механізму забезпечення фінансової стабільності банківської системи України. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. Vol. 1, No. 5, 2022, pp. 1-9. DOI: 10.46299/j.isjmef.20220105.01.:
2. Вінниченко О.В., Гудзь А.В. Фінансовий стан банку та методи його оцінки в Україні. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. № 69. 2020. С. 217-228.
3. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Method_15122017_803-rsh_economic_ratios.pdf?v=4
4. Офіційний сайт Національного Банку України. Економічні нормативи. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1>
5. Філіппов В.Ю., Дишкант Н.О., Скоморохов Є.О. Напрями покращення фінансового стану банківських установ. *Український журнал прикладної економіки*. 2016. Том 1. № 4. С. 129-138. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/16621/1/15.pdf>
6. Жукова О.А. Оцінка фінансового стану банку як інструмент визначення рівня його розвитку. *Подільський науковий вісник*. Науки: економіка, педагогіка. 2017. №1. С.95-98. URL: https://pnv.in.ua/images/Magazine/1_2017/4/ZHukova.pdf
7. Чорна Л.О., Швед В.В., Повар В.В. До питання про теоретичні аспекти забезпечення ефективності діяльності банків. *Подільський науковий вісник*. 2021. №3-4. С. 50-55
8. Швед В.В., Повар В.В. Про деякі питання організаційно-економічного механізму забезпечення ефективності банківської діяльності. *5th International Conference the Economic Perspectives of Entrepreneurship (ICEPE`22)*. 2022. С. 96-98
9. Швед В.В. Банківське регулювання та нагляд. Сутність та значення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2015. Том 5. Випуск 11. С. 124-127